

Okul Dışı Öğrenme Ortamlarına İlişkin Öğretmen Görüşlerinin İncelenmesi

Examination of Teachers' Views on Out-of-School Learning Environments

Perihan Tuğba ŞEKER¹ Özge SAVAŞ²

Makale Türü³: Araştırma Makalesi

Başvuru Tarihi: 18.05.2022

Kabul Tarihi: 20.12.2022

Atf İçin: Şeker, P. T. ve Savaş, Ö. (2023). Okul dışı öğrenme ortamlarına ilişkin öğretmen görüşlerinin incelenmesi. *Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi (AUJEF)*, 7(1), 64-83.

ÖZ: Bu araştırma okul öncesi öğretmenlerinin okul dışı öğrenme ortamlarına ilişkin farkındalıklarını belirlemek, öğretmenlerin perspektifiyle öğretim programının okul dışındaki öğrenme ortamlarına nasıl yansıtıldığını açıklamak, çocukların gelişiminde aile katılımı, okul idaresi ve pedagojinin rolünü belirlemek için yapılmıştır. Araştırma okul öncesi öğretmenlerinin konuya ilişkin görüşlerini derinlemesine inceleyebilmek adına nitel araştırma desenlerinden olan olgubilim deseniyle yürütülmüştür. Araştırma verileri ölçüt örnekleme yöntemiyle seçilen 20 okul öncesi öğretmeni ile nitel araştırma yöntemlerinden yarı yapılandırılmış görüşme formu ile toplanmıştır. Araştırmadan elde edilen veriler kod ve kategorilere ayrılarak analiz edilmiştir. Araştırmada okul öncesi öğretmenleri okul dışı öğrenme ortamlarını okul ve sınıf dışında bulunan çevre veya informal öğrenme alanları olarak tanımlamış; okul dışı öğrenme ortamlarına kütüphane, müze, hayvanat bahçesi gibi alanları örnek vermiştir. Araştırmanın katılımcılarını oluşturan okul öncesi öğretmenlerine göre okul dışı öğrenme ortamlarının çocukların problem çözme becerisi, öz bakım becerisi, kas gelişimi ve odaklanma gibi becerilerinin gelişimini desteklediği görülmüştür. Eğitim programı bazında bakıldığında okul öncesi öğretmenleri okul dışı öğrenme ortamlarının çocukların kavram gelişimine olumlu katkı sağladığını belirtmişlerdir. Okul öncesi öğretmenleri okul dışı öğrenme ortamlarının kullanımı konusunda aile katılımı ve okul idaresinin iş birliği içerisinde etkin katılım ve gönüllülük esasına bağlı olarak çalışmalarını gerektiği şekilde görüşlerini belirtmişlerdir.

Anahtar sözcükler: Okul öncesi eğitim, okul öncesi öğretmeni, okul dışı öğrenme, okul dışı öğrenme ortamı

ABSTRACT: This research was planned to determine the awareness of preschool teachers about out-of-school learning environments, to determine the contribution of out-of-school learning environments to children's development and education program from the perspective of teachers, and to determine their adequacy in the framework of family participation-school administration-pedagogical education. The research was designed in a

¹ Dr., Uşak Üniversitesi, tugba.seker@usak.edu.tr, ORCID: 0000-0003-4801-8587 (Başlıca yazar)

² Bilim Uzmanı / MEB / ozgesavas145@gmail.com, ORCID: 0000-0002-2594-6463

³Uşak Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu 12.05.2022/2022-80

qualitative pattern in order to examine the views of preschool teachers on the subject in depth. The research data were collected with a semi-structured interview form, one of the qualitative research methods, with 20 preschool teachers selected by criterion sampling method. The data obtained from the research were analyzed by dividing into codes and categories. In the study, while preschool teachers defined out-of-school learning environments as environmental or informal learning areas outside the school and classroom; They gave examples of out-of-school learning environments such as libraries, museums and zoos. According to the preschool teachers who were the participants of the study, it was seen that out-of-school learning environments supported the development of children's skills such as problem-solving skills, self-care skills, muscle development and focusing. On the basis of the education program, they stated that out-of-school learning environments contributed positively to the concept development of children. Preschool teachers stated that they should work on the use of out-of-school learning environments by showing active participation and volunteerism in cooperation with family participation and school administration.

Keywords: Preschool education, preschool teacher, out of school learning, out-of-school learning environment

1. GİRİŞ

21. yy ile birlikte yaşamın birçok alanında köklü değişiklikler, kendine yer edinmeye başlamıştır. Bu değişikliklerden en çok etkilenen alanlardan bir tanesi de eğitim ve öğretimdir. Bireyin geçmiş yaşantıları gelecekte süregelen farklı düşünme becerilerini edinmelerinde ve bilimsel bilgiyi pratik yollar ile kavrayarak yaratıcılık ile sentezlenmesinde önemli rol oynamaktadır (Akduman, 2010). Sürekli değişen ve dijitalleşen dünyada bireyin merak duygusu ve sorgulama becerisi her geçen gün ön plana çıkmakta olup, bu noktada eğitimin temel hedefi bireye kalıcı bilgiyi ve üst düzey yaşam becerilerini 21. yüzyıl hedeflerine uygun, yapılandırma olanağı sağlayacak şekilde sunabilmektir (Avrupa ve Türkiye’de Çocuk Üniversiteleri Raporu, 2015). Söz konusu becerilerin yapılandırılmasında sadece okul ortamının yeterli olmadığı inkar edilemez bir gerçektir (Adıgüzel, 2014; Bozdoğan, 2016). Okul dışı eğitim ve öğrenme ortamlarına bakıldığında mevcut sınıf ortamında gerçekleştirilmesi güç veya imkansız etkinliklerin okul dışında gerçekleştirilerek birinci elden öğrenme ortamlarına olanak tanınması gereklidir (Payne, 1985). Bahsi geçen okul dışı öğrenme ortamları okulun içerisinde bulunduğu çevre, doğa, bilim ve teknoloji merkezleri, parklar, doğal tarihi müzeler, bilimsel araştırma ortamları, akvaryumlar, hayvanat bahçeleri... vs. olarak sıralanabilir (Laçın Şimşek, 2011; Karademir, 2018).

Yaşamın yapı taşı kabul edilen okul öncesi dönemin gelişim özellikleri düşünüldüğünde araştırma ve keşif yapmaya meraklı, hayal güçleri ve yaratıcılıkları üst düzeyde olan, bilimsel süreç ve problem çözme becerilerini aktif kullanabilen bireyleri çerçevelediği görülmektedir (Beaty, 1988; Şimşek ve Çınar, 2008; MEB, 2013). Bilime merak duyan çocukların ilerleyen yaşantılarında sorgulama becerisi yüksek kişiliklere dönüştüğü görülmektedir. NRC (1996) ‘a göre dünya ve uzay bilimi, yaşam bilimi ve fiziksel bilimi içeriğinde barındıran bilim standartlarının oluşturulmasında bütün çocukların bilimi anlamlandırabilmesi ve sorgulayabilmesi yeterliliği ön koşul olarak görülmektedir (Worth ve Grolman, 2003). Bu yeterlilikler göz önüne alındığında sadece sınıf içerisinde yapılan etkinliklerin ve sınırlandırılmış öğretim ortamlarının çocukların fırsat eğitimine olanak tanımadığı görülmektedir. Aynı zamanda fen bilimlerinin çocuklara aktarılmasında üç ana metod kullanılmaktadır. Bu metodlar ise; laboratuvar, sınıf ortamı ve okul dışı öğrenme ortamları şeklindedir (Orion ve Hofstein, 1994). Okul dışı öğrenme ortamları birden fazla duyu organını harekete geçirmekte, bilgiyi ilk elden deneyimlemeye olanak tanımakta ve aynı zamanda çocukların keşfederken keyifli zaman geçirerek sosyalleşmelerini sağlamaktadır (Balkan Kıyıcı ve Atabek Yiğit, 2010; Ertaş, Şen ve Parmaksızoğlu, 2011; Laçın Şimşek, 2011). Merak edilen şeylerin keşfine yönelik içgüdüsel olarak yapılan araştırmaların bireye kazandırdığı haz düşünüldüğünde okul öncesi dönem çocuklarının başarıma hissini tatmalarına olanak tanımaktadır. Başaran çocuğun bilim yapma ve okul dışı öğrenme ortamları sayesinde sorgulama ve araştırma yapma istekleri de güdülenmektedir (Vural, 2004). Okul öncesi dönemde farklı ülkelerde okul dışı öğrenme ortamlarına yönelik yapılan çalışmalara bakıldığında genel anlamda sürdürülebilir kalkınma teması altında alt temalara yer verildiği ve bu anlamda çalışmalar yapıldığı görülmektedir. Söz konusu alt temalar çevre duyarlılığı, erken okuryazarlık becerisi, gelecek eğitimi, sağlık eğitimi ve çok kültürlülük gibi becerileri kapsamaktadır (Leal Filho, 2009; Gadotti, 2010; Samuelsson, 2011). Özellikle çevre duyarlılığı alt teması perspektifinden bakıldığında; okul dışı öğrenme ortamları çocuğun okul dışarısında gözlemleyebileceği doğaya ve çevreye yakından tanık olabileceği ve dolayısıyla yaşam bilimine ilişkin yeterliliklere ilk elden ulaşabileceği bir kaynak konumundadır.

Ülkemizde okul dışı öğrenme ortamlarına yönelik yapılan çalışmalara bakıldığında öncelikle MEB bünyesinde ve Okul Öncesi Eğitim Programı içeriğinde çocukların informal yollarla öğrenmeleri konusunda destekleyici ifadeler rastlanmaktadır (MEB, 2013). Özellikle yakın geçmişte TÜBİTAK projeleri, toplum ve bilim destekli projeler ve çocuk üniversiteleri gibi yapılanmalar okul dışı öğrenme ortamlarına uygun zeminler hazırlamaktadır (Öztürk ve Altan, 2019). Okul dışı öğrenme ortamları, öğrenme algısının sadece sınıf içerisinde değil sınıf dışında da keşfetmeyi bekleyen oldukça fazla bilgi

olduğunu informal yollarla edinmelerini sağlamaktadır. İnfomal öğrenmeler sınıf ve okul haricinde çocuğun yaşadığı mahalle, sokak, park, bahçe ya da sinema veya tiyatro gibi her türlü ortamda kendiliğinden oluşabilmektedir (Eshach, 2007; Senemoğlu, 2011; OECD, 2012; Lin ve Schunn, 2016). Bilgiyi informal yollarla edinme çocukların hem fen disiplinine olan ilgisini canlı tutmakta hem de sosyalleşmeleri açısından gelişimlerine olumlu katkı sağlamaktadır. Çocukların dil ve bedensel iletişim unsurlarını kullanarak okul dışı öğrenme ortamları sayesinde bilginin okul ve öğretmenden ibaret olmadığını fark etmelerine olanak tanımaktadır (Kavak, Tufan ve Demirelli, 2006). Okul öncesi dönemde çocuklar çevrelerinde bulunan her şeyi duyularını kullanarak ya da sorular sorarak anlamlandırma çabası içerisinde. Bu doğrultuda bilimsel süreç becerilerini de işe koşarak çevrelerinde bulunan araştırmaya açık alanları informal yollarla keşfetmeye başlarlar. Her yeni keşif çocukların bilime olan meraklarını desteklemektedir (Anderson, 2012; Jarrett, 2013). Bahsi geçen araştırma, keşif ve merak duygusunu desteklemeye yönelik en uygun ortamlardan bir tanesi de okul dışı öğrenme ortamları olarak karşımıza çıkmaktadır. Çocuklar okul dışı öğrenme ortamları sayesinde kendi öğrenmelerinin sorumluluklarını alarak olabildiğince gözlem yapma fırsatı yakalamaktadır. Aynı zamanda okul dışı öğrenme ortamları, okul öncesi dönemde kullanılan Proje Yaklaşımı, GEMS, STEM, Reggio Emilia, High Scope gibi farklı yaklaşımlar ile bütünleştirilerek alan çalışmalarını ve gezileri de desteklemektedir. İnfomal öğrenmeleri destekleyen bu yaklaşımlar ile beraber okul bahçeleri, bilim merkezleri, okulun bulunduğu şehirdeki tarihi müzeler, tren garları, hayvanat bahçeleri, milli parklar, yerel işletmeler, müzik evleri, orman okulları, aqua parklar ve sanat galerileri gibi ortamlar da okul dışı öğrenme ortamları olarak sıralanabilir (Hofstein ve Rosenfeld, 1996; Reiss ve Braund, 2004; Eshach, 2007; NSTA, 2012; Walsh ve Straits, 2014; TÜBİTAK, 2017). İnfomal öğrenmelere en açık dönemin okul öncesi dönem olduğu göz önünde bulundurulduğunda günlerinin büyük bir çoğunluğunu çocuklarla beraber geçiren öğretmenlerin de okul dışı öğrenme ortamlarına ve söz konusu ortamların çocukların gelişimleri üzerindeki etkilerini değerlendirmek adına görüşleri önem arz etmektedir. Öğretmenlerin okul dışı öğrenme ortamlarını kullanmadaki rolleri göz ardı edilemez. Okul dışı öğrenme ortamlarına ilişkin geçmiş yıllarda yapılan çalışmalar incelendiğinde, genel olarak fen bilimlerine ilişkin çalışmaların ve öğretmen adaylarını kapsayan çalışmaların yer aldığı, okul dışı öğrenme ortamlarına yönelik yapılan çalışmaların çocukların bilimsel süreç becerileri ve duygusal gelişimleri üzerindeki etkisine yoğunlaştığı, aynı zamanda yapılan çalışmaların daha çok ilkökul ve ortaokul seviyesinde olduğu görülmektedir (Hofstein ve Rosenfeld, 1996; Anderson, Lucas, Ginns ve Dierking, 2000; Gerber, Cavallo ve Mayek, 2001; DeMarie, 2001; Bamberger ve Tal, 2008; DeWitt ve Storksdieck, 2008; Neill, 2008; Bartley, Mayhew ve Finkelstein, 2009; Hoisington, Sableski ve DeCosta, 2010; Bertnam, 2011; Dohn, 2011; Behrendt ve Franklin, 2014; Uludağ, 2017; Ocağ ve Korkmaz, 2018; Daş, Aslan ve Yadigaroglu, 2021). Söz konusu çalışmalara bakıldığında son yıllarda okul öncesi döneme ilişkin çalışma sayısının oldukça sınırlı olduğu söz konusudur. Öğretmenlerin görüşlerine yönelik çalışma sayısının sınırlılığı dikkat çekmektedir. Dolayısıyla bu çalışmanın alanyazında bulunan boşluğu gidermeye katkı sağlayacağı düşünülmektedir, okul dışı öğrenme ortamlarına yönelik okul öncesi öğretmenlerinin görüşlerini ortaya koyacağı düşünülmektedir.

Bu araştırmanın amacı okul öncesi öğretmenlerinin okul dışı öğrenme ortamlarına ilişkin görüşlerinin neler olduğunu belirlemektir. Bu doğrultuda aşağıda yer verilen araştırma sorularına yanıt aranmıştır.

- ✓ Okul öncesi öğretmenlerine göre okul dışı öğrenme ortamı nedir?
- ✓ Okul öncesi öğretmenlerine göre okul dışı öğrenme ortamlarının çocukların gelişimi ve eğitim programına etkisi nasıldır?

- ✓ Okul öncesi öğretmenlerine göre okul dışı öğrenme ortamlarına ilişkin aile katılımı, okul idaresi ve pedagojik eğitimin yeterliliği ne durumdadır?

2. YÖNTEM

Bu araştırma, okul öncesi öğretmenlerinin okul dışı öğrenme ortamlarına ilişkin görüşlerinin incelenmesi amacıyla gerçekleştirilmiştir. Araştırma, okul öncesi öğretmenlerinin okul dışı öğrenme ortamlarına ilişkin tanımlarından ve okul dışı öğrenme ortamlarının çocukların gelişimine ve öğretim programına etkisini belirlemeye yönelik öğretmen görüşlerinden oluşmaktadır. Öğretmen dışındaki müdahillerin okul dışı öğrenme ortamlarına ilişkin yeterliliklerini belirlemek adına araştırma, nitel araştırma desenlerinden olan olgubilim deseniyle yürütülmüştür. Nitel araştırma çalışma sürecini odağa alan çalışmalardır. Bireylerin kendi öğrenmelerinden ortaya çıkardıkları anlamları ve bu anlamları nasıl yapılandırıp yorumladıkları ile ilgilenen bir yöntemdir (Merriam, 2013). Dolayısıyla bu çalışmada okul öncesi öğretmenlerinin okul dışı öğrenme ortamlarına ilişkin görüşlerini derinlemesine inceleyebilmek adına yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Okul öncesi öğretmenlerinin görüşme sorularına verdikleri yanıtlar derinlemesine incelenerek kategoriler halinde sunulmuştur. Araştırmada veri toplama aracı olarak kullanılan yarı yapılandırılmış görüşme formu, anket veya test tekniği gibi tekniklerin ortaya koyduğu sınırlılıkları ortadan kaldırarak esnek bir görüşme ortamı sağlamış, verilerin detaylı incelenmesine fırsat tanımıştır.

2.1. Çalışmanın Varsayım ve Sınırlılıkları

Çalışma, araştırmacılar tarafından hazırlanan yarı yapılandırılmış görüşme formu ve yirmi okul öncesi öğretmeni ile sınırlıdır. Çalışmaya katılan okul öncesi öğretmenlerinin görüşme sorularına verdikleri yanıtlar bir süre sonra veri doygunluğuna ulaştığı için örneklem grubunu oluşturan yirmi okul öncesi öğretmeni, evreni temsil eden okul öncesi öğretmenlerinin geneline sınırlıdır.

Çalışmanın katılımcılarını oluşturan yirmi okul öncesi öğretmenin aldıkları lisans mezuniyet dereceleri göz önünde bulundurularak okul öncesi dönem özelliklerine ilişkin bilgi düzeylerinin birbirlerine yakın olduğu varsayılmıştır.

2.2. Çalışma Grubu

Merriam (2013)'a göre nitel araştırmalarda araştırmanın örneklemini araştırılan konuyu daha önceki yaşantılarında deneyimleyen katılımcılar oluşturmaktadır. Bu doğrultuda katılımcıların belirlenmesinde amaçlı örneklem yöntemlerinden ölçüt örneklem yöntemi kullanılmıştır. Araştırmaya katılacak olan grubun araştırmanın problemine dair gereken tecrübe, bilgi birikimi ve araştırmanın evrenini temsil edecek koşulları sağladığında ölçüt örneklem yöntemi tercih edilmektedir (Patton, 2014). Bu çalışmada okul öncesi öğretmenlerinin okul dışı öğrenme ortamlarına ilişkin görüşlerini belirlemek adına kullanılan temel ölçüt Milli Eğitim Bakanlığı bünyesinde görev yapan öğretmenler, farklı şehir ve/veya bölgelerde görev yapmış okul öncesi öğretmenleri olmaları ve araştırmaya katılımı gönüllü olarak sağlayacak öğretmenler olması yönünde belirlenmiştir. Bu sebeple farklı bölgelerde görev yapan öğretmenler de bu bölgelerdeki okul dışı öğrenme ortamlarına yönelik tecrübelerini aktarma olanağı bulacağından ölçütler için ön koşul olarak aranmıştır. Araştırmada veri toplama aracı olarak kullanılan yarı yapılandırılmış görüşme formuna okul öncesi öğretmenlerinin verdikleri cevaplar on beşinci öğretmenden sonra tekrar etmeye başlamıştır. Sonrasında beş öğretmen ile daha görüşülerek görüşülen öğretmen sayısı yirmiye çıkarılmıştır. Öğretmenlerden gelen cevaplardan hareketle nitel alanda uzman

iki araştırmacının görüşleri doğrultusunda aynı kod ve kategorilerin tekrarladığı saptanmıştır. Tüm bunlardan hareketle araştırmanın katılımcı sayısı yirmi okul öncesi öğretmeni ile sınırlandırılmıştır.

Araştırmanın katılımcılarının gizliliği korunduğundan katılımcılar K1 (Katılımcı 1), K2... şeklinde kodlanmıştır. Tablo 1’de araştırmanın katılımcılarını oluşturan okul öncesi öğretmenlerine dair bilgilere yer verilmiştir.

Tablo 1. Araştırmanın katılımcılarına ilişkin bilgiler

		Frekans
Cinsiyet	Kadın	18
	Erkek	2
Yaş	25-30 Yaş	10
	30-35 Yaş	5
	35-40 Yaş	2
	40-45 Yaş	1
	45-50 Yaş	2
Eğitim durumu	Lisans	20
Görev yapılan okulun özellikleri	İl Merkezi	13
	Köy Okulu	7
Kıdem yılı	5-10 Yıl	12
	10-15 Yıl	5
	15-20 Yıl	2
	20-25 Yıl	1

Tablo 1 de görüldüğü üzere araştırmanın katılımcıların çoğunluğunu kadın öğretmenler (f: 18), 25-30 yaş aralığında bulunan öğretmenler (f: 10) il merkezinde görev yapan öğretmenler (f: 13) ve kıdem yılı olarak 5-10 yıl aralığında görev yapan öğretmenlerden (f:12) oluşturmaktadır. Bunun yanı sıra araştırmanın katılımcıların tamamının lisans mezunu olduğu (f:20) görülmektedir.

2.3. Veri Toplama Aracı

Çalışmanın verilerini toplamak amacıyla yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Görüşme formunda yer alan görüşme sorularını hazırlayabilmek adına araştırmacılar tarafından detaylı alan yazın taraması yapılmıştır. Yapılan alan taraması sonrasında görüşme sorularının geçerlilik ve güvenilirliğini belirlemek amacıyla nitel alanda uzman iki araştırmacının görüşleri alınarak görüşme sorularına son hali verilmiştir. Ortaya çıkan 10 açık uçlu görüşme sorusu ile 5 okul öncesi öğretmeni ile ön görüşme yapılarak soruların açık ve anlaşılır olduğu belirlenmiştir. Veri toplama aracının son hali düzenlenmiştir.

2.4. Veri Toplama

Bu araştırmanın verileri 10 açık uçlu sorudan oluşan yarı yapılandırılmış görüşme formu ile toplanmıştır. Veriler 17.05.2022/23.05.2022 tarihleri arasında toplanmıştır. Araştırmacılar görüşme

öncesinde katılımcılar ile birebir irtibata geçerek ön görüşme yapmış ve araştırmanın gizliliği hakkında bilgi verilerek görüşmelerin kayıt altına alınıp alınmayacağına dair katılımcı izinleri alınmıştır. Yapılan görüşmeler COVID-19 salgını nedeni ile Zoom platformu üzerinden katılımcıların uygun oldukları zaman dilimlerinde gerçekleştirilmiştir. Yapılan görüşmelerde katılımcıların büyük bir çoğunluğu görüntü kaydının alınmasına müsaade etmediği için görüşmeler sadece ses kaydına alınmıştır. Görüşme soruları her bir okul öncesi öğretmenine aynı sıra ile sorulmuş ve esnek bir görüşme ortamı sağlanmaya özen gösterilmiştir. Yapılan görüşmeler her bir öğretmen için 20 ila 40 dakika arasında sürmüş ve katılımcıların her bir soruya verdikleri yanıtlar araştırmacılar tarafından ayrı ayrı not edilmiştir.

2.5. Verilerin Analizi

Araştırmada üç basamaktan oluşan içerik analizi yöntemi kullanılmıştır (Miles ve Huberman, 1994).

- Araştırmacılar tarafından online olarak yapılan görüşmelerde katılımcıların görüşme sorularına verdikleri yanıtlar ses kayıtlarına alınmış ve iki araştırmacı da kayıtları yineleyerek dinleyip okumuştur. Verilen yanıtların her bir soru için ayrı ayrı dökümleri çıkartılarak güvenilirliği sağlamak adına yanıtları veren katılımcılar ile paylaşarak teyit edilmiştir.
- Nitel araştırmalarda yapılan içerik analizlerinde elde edilen veriler aşamalı olarak raporlaştırılır. İlk olarak verilen yanıtlardan kodlara, kodlardan ise kategorilere ulaşılarak raporlaştırılır (Yıldırım ve Şimşek, 2008). Yapılan görüşmelerde katılımcıların verdikleri cevapların benzerliklerine göre kod ve kategoriler oluşturulmuş ve ortaya çıkan kod ve kategoriler nitel alanda uzman iki araştırmacı ile paylaşarak geçerliliği gözden geçirilmiştir.
- Son olarak araştırmanın içerik analizi yapılarak katılımcıların görüşme sorularına verdikleri yanıtlardan elde edilen kodlar kelime bulutları içerisinde verilmiştir. Ayrıca katılımcıların sorulara verdikleri yanıtlardan bazıları doğrudan alıntılar şeklinde verilerek araştırma raporlaştırılmıştır.

3. BULGULAR

Araştırmanın bu bölümünde araştırmanın hedefine hizmet eden görüşme sorularına katılımcıların verdikleri yanıtlar doğrultusunda ortaya çıkan temalar sunulmuştur.

3.1. Okul Öncesi Öğretmenlerine Göre Okul Dışı Öğrenme Ortamlarının Tanımına İlişkin Bulgular

Araştırmanın “Okul öncesi öğretmenlerine göre okul dışı öğrenme ortamı nedir?” alt problemine dair katılımcılara ‘Okul dışı öğrenme ortamlarına örnek verebilir misiniz?’ ve ‘Okul dışı öğrenme ortamlarında ne gibi faaliyetlerde bulunuyorsunuz?’ soruları yöneltilmiştir. Katılımcıların sorulara verdikleri cevaplara ilişkin bulgular aşağıda sunulmuştur.

Şekil 1: Okul Dışı Öğrenme Ortamları

Şekil 1’de görüldüğü gibi araştırmanın katılımcılarının okul dışı öğrenme ortamlarının tanımlanmasına dair verdikleri örnekler sanat ve bilim merkezleri, kütüphane, tekno park, tarihi ve kültürel alanlar, müze, botanik bahçe, hayvanat bahçesi, okul bahçesi, üretimhaneler ve postane şeklindedir.

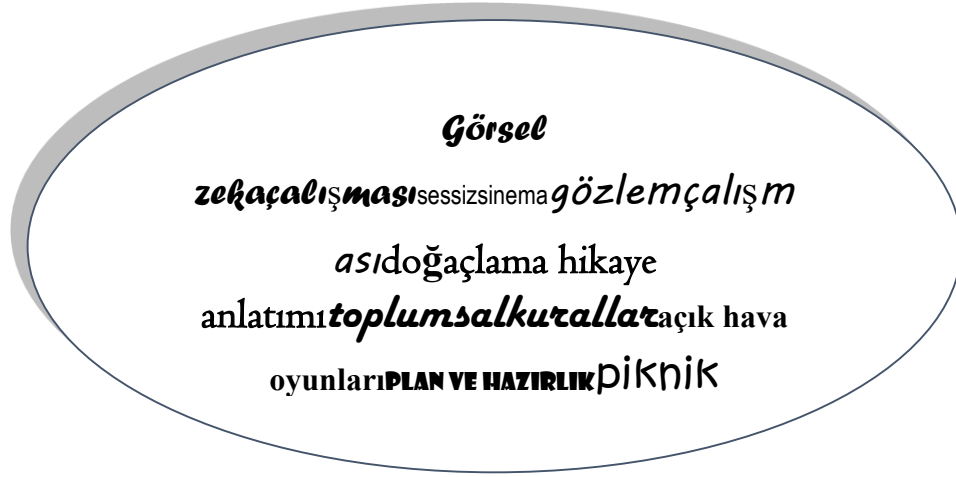
Katılımcılardan bazılarının görüşme sorusuna verdikleri yanıtlar ise şu şekildedir;

K1: Okul dışı öğrenme ortamları; Sanat merkezleri, bilim merkezleri, kütüphaneler, tekno parklar, tarihi ve kültürel mekanlar (İstanbul oyuncak müzesi) ve doğal sit alanları olabilir.

K5: Okul dışı öğrenme ortamlarını bilim merkezleri, tarihi ve kültürel mekânlar, doğal ortamlar olarak söyleyebiliriz. Örneğin tarihi ve kültürel mekânlara müzeleri örnek gösterebiliriz. Doğal ortamlar için ise doğa yürüyüşü yapabileceğimiz ormanları örnek verebiliriz.

K 16: İnsanlar aslında yaşam boyu öğrenme durumundadır. Okuldaki öğrenmeler formal öğrenmelerden okul dışındaki öğrenmeler informal öğrenme olarak değerlendirilmektedir. Bu bağlamda okul dışı öğrenme ortamları her yer olabilir. Örneğin bir parkta çocuklar arkadaşlarıylaayken akran öğrenmeleri yaparlar, yeni bir ortama giren insanlar öncelikle ortamı gözlemleyerek keşfederek öğrenme yaparlar, sadece bir otobüste yolculuk sırasında pencereden dışarı bakarken bile çevreyi öğreniriz. Kısacası okul dışında kalan her yer yaşantı ile beraber sadece çocuklar değil her yaş grubundan insanlar için bir informal öğrenme ortamıdır. Bununla beraber çocuklar için yarı yapılandırılmış okul dışı eğitim ortamları ise gezi-gözlem- beceri odaklı öğretmen düzenlemesiyle çocukların öğrenmeye sevk edildikleri ortamlardır Bunlara ise müze, tiyatro, hayvanat - çiçek - meyve bahçeleri vs örnek verilebilir.

Şekil 2: Okul Dışı Öğrenme Ortamlarında Yapılan Faaliyetler

Şekil 2’de görüldüğü gibi araştırmancının katılımcılarının okul dışı öğrenme ortamlarında yaptıkları faaliyetlere örnek olarak: görsel zeka çalışmalarını, sessiz sinema faaliyetlerini, gözlem sonuçlarını ve açık hava oyunlarını, kütüphanelerde yapılan doğaçlama hikaye anlatımlarını, piknik, toplumsal kurallar, plan ve hazırlıklarını vermişlerdir.

Katılımcılardan bazılarının görüşme sorusuna verdikleri yanıtlar ise şu şekildedir;

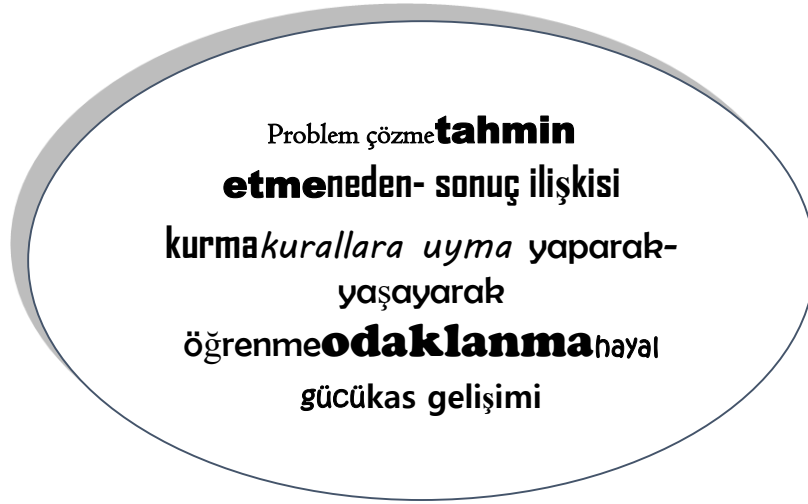
K3: İlk olarak uyulması gereken kuralları anlatıyorum. Çocukların fikirlerini de sorarak aktif bir öğrenme ortamı oluşturmaya çalışıyorum. Sinemaya gittiysek orada sessiz olmalarını istiyorum. Kütüphaneye gittiysek çalışanların meslekleri ve görevleri hakkında sorular soruyorum. Hayvanat bahçesine gidildiyse sıraya girme, sırasını bekle, sabretmeyi öğrenme gibi becerilerin gelişmesine katkı sağlıyorum. Aynı zamanda bir düzen halinde hareket etmeleri gerektiğini öğretiyorum.

K7: Hayvanat bahçesine gidiyoruz, onlarla ilgili incelemeler yapıyoruz (ne yerler, nasıl yaşarlar). İlkbaharda pikniğe gidiyoruz. Ağaçları, bitkileri, çiçekleri, böcekleri, karıncaları, kelebekleri vb. inceliyoruz. Açık havada oyunlar oynuyoruz, spor yapıyoruz. Kütüphaneye gidiyoruz, kitapları inceliyoruz. Müzelere gidip geçmişimizle ilgili bilgiler öğreniyoruz.

3.2. Okul Öncesi Öğretmenlerinin Okul Dışı Öğrenme Ortamlarının Çocukların Gelişimine ve Eğitim Programının Kullanımına Etkisine İlişkin Bulgular

Araştırmancının “Okul dışı öğrenme ortamlarının çocukların gelişimi ve eğitim programı bazındaki kullanımına etkisi nasıldır?” alt problemine dair katılımcılara yöneltilen “Okul dışı öğrenme ortamı etkinliklerinin çocukların bilişsel, sosyal ve psiko-motor becerilerine katkısı sizce nedir?”, “Okul dışı öğrenme ortamına gitmeden önce hangi hazırlıkları yapıyorsunuz? Süreci nasıl planlıyorsunuz? Açıklar mısınız?”, “Okul dışı öğrenme ortamlarında hangi kazanım ve kavramlara yönlilik etkinlikler planlıyorsunuz?”, “Okul dışı öğrenme ortamlarında etkinlikler gerçekleştirdikten sonra çocuklar ile birlikte nasıl bir değerlendirme yapıyorsunuz?” ve “Okul dışı öğrenme ortamı faaliyeti sonrası gerçekleştirdiğiniz etkinliklere yönelik sınıf ortamında devamı niteliğinde uygulamalar yapıyor musunuz?” soruları yöneltilmiştir.

Katılımcıların bahsi geçen sorulara verdikleri cevaplara ilişkin bulgular aşağıda sunulmuştur.

Şekil 3: Okul Dışı Öğrenme Ortamlarının Çocukların Gelişimine Olan Etkileri

Şekil 3'te görüldüğü üzere araştırmanın katılımcıları okul dışı öğrenme ortamlarının çocukların gelişimlerine olan etkilerini problem çözme, tahmin etme, neden- sonuç ilişkisi kurma, yaparak-yaşayarak öğrenme, kurallara uyma, odaklanma, hayal gücü ve kas gelişimlerine olan etkisi şeklinde sıralamışlardır.

Katılımcılardan bazılarının görüşme sorusuna verdikleri yanıtlar ise şu şekildedir;

K 16: Okul dışı öğrenme ortamları çocukların keşfetme, gözlem yapma, deneme - yanılma, yaparak yaşayarak öğrenmelerini sağlayarak bilişsel gelişimlerini desteklemekte; akranları ile daha fazla iletişim ve etkileşim içinde olmalarını ve yeni bir ortama adapte olup uygun davranmalarını sağlayarak sosyal gelişimlerini desteklemekte ve kullandıkları yapılandırılmamış araçlar, etkinlik içerisinde buldukları alandaki doğal engeller ve ortamın zemini bağlamında da psikomor gelişimlerini desteklemektedir.

K 18: Okul kelimesi söylendiğinde akla gelen öğrenme ortamı dört duvarla çevrili sınıflar olarak düşünülmemelidir. Aksine çevre her zaman çocuklar için ikinci öğretmen rolündedir. Farklı ortamlarda çocukların ilgi ve dikkatleri hiç şüphesiz daha yoğun ve edindikleri bilgi ve deneyimler kalıcı olmaktadır. Geçmişten beri münazaralara konu olmuş olan çok okuyan mı bilir yoksa çok gezen mi düşüncesinde çok gezen bilir düşüncesini savunanlardanım. Örneğin bir hayvanat bahçesine gitmiş bir çocuk düşünelim. Bir de sınıfta hayvanların görseller ile anlatıldığı bir durum düşünelim. Şahsi kanaatim kesinlikle hayvanat bahçesine giden çocuk hayvanları dahakolay öğrenecektir. Bu noktada bilişsel anlamda algı açıklığı ve kalıcı bilgi ve deneyimlerden, sosyalleşimde çocukların girdikleri yeni ortamda karşılaştıkları yeni kişilerle geliştirdikleri sosyalbecerilerden, toplum kurallarını öğrenmeleri, öğrenmiş oldukları kurallara uymaları açısından,psiko motor anlamda ise yeni bir fiziki çevre ve ortamın çocukların kaba ve ince motorbecerilerinin çeşitliliğinden bahsedilebilir.Bu durumu örneklendirecek olursak; çocuklar ile kütüphaneye gidilen bir alangezisinde, kütüphane ortamı içerişimde sessiz olunması tarzında toplum kurallarınıöğrenmeleri ve kurallara uymaları açısından faydalı olur. Bunun dışında bu gibi gezileresnasında sıra ile yürümek, sıraya girmek gibi kurallar da pekişir. Kütüphane görevlileri ilekonuşurken sıra ile soru sormak, biri konuşurken sessiz olmak gibi sosyal ortamda uyulacakkurallarda pekişmiş olur.

Şekil 4: Okul Dışı Öğrenme Ortamları Öncesinde Yapılan Hazırlıklar

Şekil 4’de görüldüğü gibi katılımcılar okul dışı öğrenme ortamları öncesinde yaptıkları hazırlıkları temizlik ve hijyenik hazırlıkların yapılması, gerekli yasal izinlerin alınması, gidilecek yer hakkında araştırma yapma, çocuklara gidilecek yer hakkında ön bilgilendirmeler yapma ve güvenli bir şekilde gidip gelme şeklinde sıralamışlardır.

Katılımcılardan bazılarının görüşme sorusuna verdikleri yanıtlar ise şu şekildedir;

K 5: Öncelikle programımızdaki akışımıza bakıyoruz yani o haftaki programım ne ise ondan bağımsız hareket etmiyorum. Bunu bir haftaya yaymaya çalışıyorum. Önce giriş yapıyorum, görsel olarak videoları izletiyorum. Onunla ilgili sınıfta soru-cevap şeklinde konuşuyoruz. Bilgisayardan görsellerini gösteriyorum. Daha sonra veli ile iletişime geçiyorum. Evde de bu konunun devam ettirilmesini istiyorum. Daha sonra yasal olarak hazırladığımız bir süreç var. Velilerden izin alma, okul müdüründen izin alma, gideceğimiz yer ile görüşme vb. gibi. Gerekli evrakları hazırladıktan sonra yola çıkıyoruz. Gittiğimiz yeri gözlemliyoruz, bunun üzerine konuşuyoruz. Okula döndüğümüzde de ben çocuklardan dönüt istiyorum. Dönütümüzde yaş gurubumuzun gerektirdiği olan şeyler yapıyoruz. Neler yaptığımızı konuşuyoruz. Sürecimizi tamamlıyoruz.

K6: Ziyarete bulunacağımız bölgeyi önceden ziyaret etme şansımız varsa görüp gözlem yapıp bilgi topluyoruz. Önceden gitme şansı bulamadıysak, yetkililerden, daha önce böyle bir yeri ziyarette bulunan kişilerden ve internet ortamından mümkün olduğunca çok bilgi topluyoruz. Çocuklar için cazip hale getirmek için önceden afişler, resimler, videoları sınıf ortamına getiriyorum. Çocuklar için güvenlik amaçlı mutlaka yaka kartı hazırlıyorum (üzerinde isimleri, okul adı, öğretmen adı ve telefon numarası ve ailenin telefon numarasının yer aldığı kartlar). Gidilecek yerin özelliklerine göre, orada yapılabilecek drama, Türkçe dil etkinliği, müzik etkinliği vs. planlamasını yapıyoruz. Çocuklar zaman zaman bu bölgeden gözlem yaptıkları şeyleri resmediyor (not alamadıkları için) ya da önceden hazırladığımız ara bul kağıtları ile gördüklerini işaretliyor. Orada mümkünse küçük gruplar halinde tartışma grupları oluşturuyoruz ve bölge hakkında sohbet ediyoruz. Mümkün değilse bunun okula döndüğümüzde yapıyoruz. Orada yaptığımız çalışmalarını değerlendirmek amaçlı bazen pano çalışması, bazen broşür, bazen de afişler hazırlıyoruz.

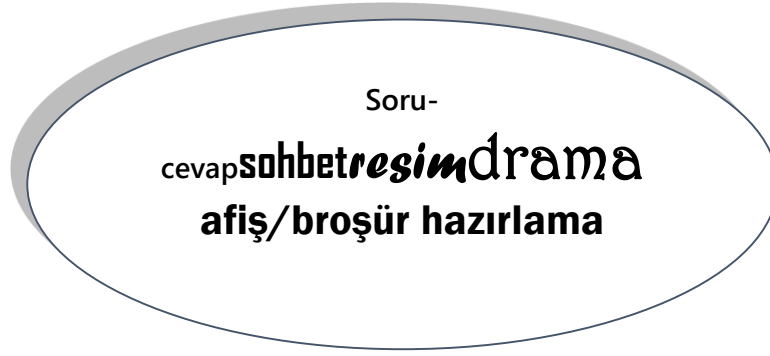
Şekil 5: Okul Dışı Öğrenme Ortamlarında Kazandırılması Hedeflenen Kavram ve Kazanımlar

Şekil 5’de görüldüğü gibi araştırmanın katılımcılarının okul dışı öğrenme ortamlarında planladıkları ve yaptıkları etkinliklerde fene dair kavram ve kazanımlar, zıt kavramlar, duyu kavramları, yön/mekan/konuma dair kavram ve kazanımlar ve öz bakım becerilerine yönelik kavram ve kazanımların edinilmesini hedeflenmektedirler.

Katılımcılardan bazılarının görüşme sorusuna verdikleri yanıtlar ise şu şekildedir;

K14: Aslında tüm gelişim alanlarını kapsayan kazanımları dengeli bir şekilde almaya özen gösteriyorum. Ancak genel olarak bilişsel gelişim, sosyal duygusal gelişim, öz bakım becerileri ve motor gelişimle ilgili olan kazanımlarla ilgili etkinlikler planlıyorum. Çünkü okul dışı öğrenme ortamlarında yapılan etkinliklerin çocukların bilişsel, sosyal duygusal, motor gelişimleri ile özbakım becerilerini daha çok geliştirdiğini düşünüyorum. Kavram olarak ise daha çok duyu kavramı ve yön/mekan/konum kavramları ile ilgili etkinlikler planlıyorum.

K 18: Bu konuda bir sınırlamaya gitmenin doğru olmayacağını düşünüyorum hemen hemen her kavram ve kazanım okul dışı öğrenme ortamlarında da verilebilir. Şimdiye kadar sağlıklı-sağlıksız, kirli temiz gibi kavramları ele alarak okul dışı öğrenme ortamlarından faydalandım. Çocuklar ile bulunduğumuz bölgede gölet alanı adı verilen yerde doğa yürüyüşüne çıktık. Doğa yürüyüşü esnasında bir taraftan bulunduğumuz bölgeyi incelemelerini bir taraftan da beraberce çöp toplamalarını istedim. Etkinlik esnasında hazırlık aşamasında çocuklara uyulması gereken kuralları hatırlattım ve etkinlikte lazım olacak çöp poşeti ve eldivenleri getirdim. Ayrıca çocuklar ile sağlıklı ve sağlıksız kavramının ele alındığı bir çocuk tiyatrosuna da katılım sağladık.

Şekil 6. Okul Dışı Öğrenme Ortamları Sonrasında Yapılan Değerlendirme Çalışmaları ve Sınıf Ortamında Devamlılık Uygulamaları

Şekil 6’da görüldüğü gibi araştırmannın katılımcılarının okul dışı öğrenme ortamları sonrasında yaptıkları değerlendirme çalışmaları ve sınıf ortamında yapılan devamlılık uygulamaları sohbet havası eşliğinde yapılan tartışmalar, soru- cevap yöntemi ile gözlemlerin aktarılması, resim ve drama çalışmaları, afiş ve broşür hazırlama ile yapılan çalışmalar şeklindedir.

Katılımcılardan bazılarının görüşme sorusuna verdikleri yanıtlar ise şu şekildedir;

K2: Evet yapıyorum. Okul dışı öğrenme ortamından geldikten sonra çocuklarla öncelikle sohbet ediyoruz. Sonrasında çocuklarla gördüğümüz şeylerin resmini çiziyoruz. Müzeye gidilmişse eğer çocuklar gördükleri şeylerin resmini çiziyorlar ve çizilen resimlerle bir afiş hazırlıyoruz.

K 5: Kesinlikle yapıyorum. Zaten okul dışı öğrenme ortamını gördü, okula geldik orda iş bitti değil bizim için. Okula geldiğimizde neler hissettiniz vb. sorularla bunları destekliyoruz. Ben bunu yani o konuyu bulunduğu ortama yaymaya çalışıyorum. O haftayı geçirdikten sonra da bu konuyu bitirdim falan gibi bir şey söylemiyorum. İlerleyen süre içerisinde günlük plan ve program içerisinde tekrar veriyorum. Bizim programımız esnek bir program olduğu için bir çocuk “Öğretmenim biz bunu gördük.” dediğinde evet çocuklar neler görmüştük, ne idi, nasıldı şeklinde sorularla biz bunu yeniden devam ettirebiliyoruz. Çocukların öğrendiklerini yeniden gün yüzüne çıkarabiliyoruz.

K 10: Gezi sonunda okula döndükten sonra mutlaka çocuklarla görülen yerlerle ilgili sohbet edip; merak ettikleri sormak istedikleri bir şey var mı diye sorarım. Uygun bir konuya görülen şeyleri resmetmelerini ve gördükleri şeyleri yakınlarıyla paylaşmalarını isterim (pekişmesi için).

K 11: Türkçe dil, sanat, drama gibi etkinlikler planlanarak sürece yönelik değerlendirme yapmaya çalışıyorum. Sınıfa döndüğümüzde örneğin drama ile müzede yaptıklarımızı canlandırıyoruz. Neler yaptık, nasıldı, en güzeli hangisiydi, senin dikkatini ne çekti gibi soruların üzerinde duruyoruz.

3.3 Okul Öncesi Öğretmenlerinin Okul Dışı Öğrenme Ortamlarına İlişkin Aile Katılımı, Okul İdaresi ve Pedagojik Eğitimin Yeterliliğine Dair Bulgular

Araştırmannın “Okul öncesi öğretmenlerine göre okul dışı öğrenme ortamlarına ilişkin aile katılımı, okul idaresi ve pedagojik eğitimin yeterliliği ne durumdadır? ‘alt problemine dair katılımcılara yöneltilen “Okul dışı öğrenme ortamlarında etkinlikler planlama sürecinde aile katılımını nasıl değerlendirirsiniz?”, “Okul dışı öğrenme ortamlarında etkinlikler planlama ve uygulama sürecinde okul idaresinin katılımını nasıl değerlendirirsiniz?” ve “Okul dışı öğrenme ortamı öğretim faaliyetleri için hizmet içi eğitim desteğine ihtiyaç duyuyor musunuz?” soruları yöneltilmiştir. Katılımcıların bahsi geçen sorulara verdikleri cevaplara ilişkin bulgular aşağıda sunulmuştur.

Şekil 7: Okul Dışı Öğrenme Ortamlarına Yönelik Aile Katılımı ve Okul İdaresine İlişkin Değerlendirme

Şekil 7’de görüldüğü gibi araştırmanın katılımcıları okul dışı öğrenme ortamlarına yönelik aile katılımı ve okul idaresinin konuya ilişkin yaklaşımlarını ailelerin gönüllü katılımı, okul idaresinin destekleyici ve yol gösterici tavır, karşılıklı iş birliği ve aile ve/veya okul idaresinin okul dışı öğrenme ortamlarına etkin katılımı şeklinde sıralamışlardır.

Katılımcılardan bazılarının görüşme sorusuna verdikleri yanıtlar ise şu şekildedir;

K 4: Biz bunu saç ayağına benzetiyoruz. Öğrenciler, öğretmenler, veliler, okul idaresi, milli eğitim, bakanlık vb. şeklinde biz bunlardan birinde kopukluk yaşarsak bu süreci yürütmekte ve verim almakta zorlanıyoruz. Okul idaresi de okul dışı öğrenme faaliyetlerinde onay merciiimiz olduğu için çok önemli bir yere sahip. İznimizi onlar onaylıyor, gideceğimiz yeri onlar arıyorlar, orayla irtibat halinde oluyorlar, saatini, gününü servisimizi okul idaresi ayarlıyor. Bu yüzden okul idaresi de bizim için çok çok önemli bir rol oynuyor.

K 7: Okul dışı etkinliklerde çocukların güvenliği açısından gönüllü velilerimizden 2-3kişiden yardım alıyoruz. Her etkinlikte farklı velilerimizden yardım alıyoruz. Piknikyaptığımız zaman tüm velilerimizin katılımlarını sağlamaya çalışıyoruz.

K 12: İdare, ilçe ve şehir dışı gezilerinde bize katılıyor ama yakın çevre gezilerinde onların katılmasına gerek olmuyor. İdare hep öğretmenin destekçisi ve yol göstericisi oluyor.

K 18: Okul idaresi gerekli izinleri almakla sorumlu olduğu için zaman zaman bu duruma iş yükü olarak bakabilmekle birlikte sağlıklı bir öğretmen-idareci ilişkisi kurulduğu sürece destekleyici ve yol gösterici bir tavır sergilediğini gözlemledim. Ben şahsım adına okul dışı öğrenme ortamlarında etkinliklere planlama ve uygulama sürecinde okul idaresinin büyük desteğini gördüm. Etkinliklerin organizasyona yardımcı olup etkinliklere kendisi de katılım gösterdi. Ayrıca bu durum tecrübe aktarım konusunda da biz öğretmenlere fayda sağlamaktadır. Yönetici pozisyonunda bulunan öğretmenler genel itibariyle bizlerden daha uzun zamandır meslek içerisinde bulunmaları nedeniyle, gerekli noktalarda tecrübe aktarımında da bulunmaktadırlar. Bizlerde onlardan aldığımız bu tecrübeyi geliştirerek daha iyi noktalara ulaştırmak maksatlı kullanıyoruz. Okul öncesi öğretmenlerinin okul dışı öğrenme ortamlarına dair hizmet içi eğitim alma yönündeki eğilimleri genel anlamda olumlu yöndedir. Katılımcılar olası bir hizmet içi eğitime katılım göstereceklerini ifade etmektedir. Katılımcılardan bazılarının hizmet içi eğitime dair görüşleri ise şu şekildedir:

K 11: Şu ana kadar böyle bir ihtiyaç hissetmedim ama böyle bir hizmet içi eğitim faaliyeti olursa da katılım gösteririm. Geleceğin büyükleri çocuklarımız için daha verimli olabilmek adına fayda sağlayabilir.

K 17: Edward Young’ unda dediği gibi “Öğrenmenin sonsuzluğu, insana ne kadar az bildiğini gösterir.” Okul öncesi öğretmenleri olarak yeni gelecek olan tüm bilgilere açık olmalıyız. Alacağımız hizmet içi eğitim bizim için elbette faydalı olacaktır.

K 6: Evet. Tarihi ve güzel bir mekanda yapacağımız bir çalışma için " Anadolu Masalları Anlatıcılığı" ile eğitim almış olmak ya da bir kodlama atölyesi ziyareti öncesinde "Robotik Kodlama " eğitimi almış olmak hem sürdürülebilirlik açısından hem de başka projeler ile entegreli çalışabilmek açısından önem arz ediyor.

4. TARTIŞMA ve SONUÇ / DISCUSSION and RESULT

Bu araştırma okul öncesi öğretmenlerinin okul dışı öğrenme ortamlarına ilişkin görüşlerini belirlemek amacıyla yürütülmüştür. Yapılan araştırma ile okul öncesi öğretmenlerinin okul dışı öğrenme ortamlarını tanımlama ve örneklendirme üzerine görüşleri, okul dışı öğrenme ortamlarının çocukların gelişimi ve eğitim programı bazındaki kullanımının değerlendirilmesi ve aynı zamanda aile katılımı, okul idaresinin tavrı ve pedagojik eğitimin yeterliliği hakkındaki görüşleri ortaya koyulmuştur.

Okul öncesi dönem kişinin doğumundan 72 ay sonuna kadar devam eden, yaşam becerilerinin büyük ölçüde temelini atıldığı ve birey olma algısının geliştiği kritik bir dönemdir (Akduman, 2010). Bu noktada çocuğun içinde bulunduğu ortamın iyi düzenlenmiş olması ve öğretmenin çocuğa karşı olan tutumu kaliteli öğrenmeleri beraberinde getirmektedir (Güleş, 2011). Verilen eğitimin sadece iç mekan ve/veya sınıf ortamı ile sınırlı tutulmayarak okul dışındaki öğrenme ortamları için de süreklilik göstermesi çocuğun gelişimi için oldukça önemlidir (Şener, 2001). Söz konusu okul dışı öğrenme ortamlarına çocuğun doğal öğrenme arzusunu tetiklemeyle beraber öğretmenin de duyarlılığını aynı oranda etkilemektedir. Öğretmenler okul dışı öğrenme ortamlarında çocukların kendi öğrenmelerinin sorumluluklarına izin vermeli ve bunun çocuk için önemli bir adım olduğu hassasiyetinde olmalıdır (Tahta ve İvrendi, 2010; Uyanık- Balat, 2011). Araştırmaya katılan okul öncesi öğretmenleri okul dışı öğrenme ortamlarını tanımlayarak örnekler verebilmekte ve okul dışı öğrenme ortamlarının çocuklar için önemine değinmektedir.

Çocuklar okul dışı öğrenme ortamlarında içindeki özgürlük duygusunu açığa çıkararak hayal güçlerini büyük ölçüde sürece dahil edebilmektedirler. Sınıf dışarısında herhangi bir ortamı keşfetme arzusu yeni öğrenmeleri güdülemekte ve süreçten keyif almalarını sağlamaktadır. Ayrıca çocukların fen bilimlerine olan ilgilerini artırmakta, toplumsal kurallara katılım sağlamalarına destek olmaktadır. Bu noktada birden fazla gelişim alanına kazanım sağlayan zengin uyarıcı bir öğrenme ortamıdır (Uluçınar-Sağır ve Karamustafaoğlu, 2014; Loxley, Dawes, Nichols ve Dore, 2016). Bununla beraber okul dışı öğrenme ortamları çocukların çevre farkındalığını artırmakta, sosyalleşmelerini sağlamakta, başarı-keşif ve araştırma duygularını kazanmalarını sağlayarak akademik başarı edinmelerini sağlamaktadır. Bilgiyi somutlaştırarak çocukların kalıcı öğrenmelerine yardımcı olmaktadır (Lakin, 2006; Lien, 2007; Tatar ve Bağrıyanık, 2012; Çepni ve Aydın, 2015; Ocak ve Korkmaz, 2018). Araştırmaya katılan öğretmenler okul dışı öğrenme ortamlarının çocukların gelişimleri üzerinde oldukça anlamlı etkileri olduğunu düşünerek çocukların birden fazla gelişim alanına hitap ettiğini savunmaktadırlar.

Sonuç olarak okul öncesi öğretmenleri okul dışı öğrenme ortamlarının okul öncesi dönem için oldukça verimli kullanılacak bir kaynak olduğunu savunmakta; çocukların gelişimleri üzerinde de etkili olduğunu düşünmektedirler. Aynı zamanda öğretmenler, ailelerin ve görev yaptıkları okul idarelerinin de okul dışı öğrenme ortamlarına dair ılımlı bir tavır takındıkları ve yapılan çalışmaları desteklediklerini ifade etmektedirler. Okul dışı öğrenme ortamlarına ilişkin eğitimlere katılıma istekli olduklarını ifade etmektedirler. Tüm bu sonuçlar ışığında ve yapılan alan taraması sonucunda elde edilen

bilgilerden hareketle okul öncesi dönemde okul dışı öğrenme ortamlarına dair yapılan çalışma oldukça sınırlı sayıda olduğu için erken çocukluk dönemine ağırlık veren çalışmalar yürütülmesi önerilebilir. Okul öncesi öğretmenlerinin görüşlerini ve çocuklar ile okul dışı öğrenme ortamlarına dair uygulama çalışmalarını kapsayan karma desenli çalışmalar planlanmalıdır. Araştırma bulgularından hareketle aileler ve okul idaresi işbirliği ile planlı okul dışı öğrenme ortamları etkinlikleri yapılabilir. Gezi planlamaları, doğa yürüyüşleri ya da açık hava oyunları turnuvaları düzenlenerek çocukların informal öğrenmelerine ortam hazırlanabilir. Bununla beraber araştırmaya katılan öğretmenlerin de belirttiği gibi okul dışı öğrenme ortamlarına dair öğretmenlere hizmet içi eğitimler düzenlenerek katılımları sağlanabilir.

Araştırmacıların Katkı Oranı Beyanı

Çalışmada araştırmacıların çalışmaya sağladığı katkı oranı eşittir.

Çıkar Çatışması Beyanı

Çalışmada çıkar çatışması bulunmamaktadır.

KAYNAKLAR

- Anderson, D., Lucas, KB, Ginns, IS. & Dierking, LD (2000). Bir Bilim Müzesi Ziyareti ve İlgili Ziyaret Sonrası Faaliyetler Sırasında Elektrik ve Manyetizma Hakkında Bilgi Geliştirme. *Fen Eğitimi*, 84 (5), 658-679.
- Anderson, S. (2012). *Math And Science Investigations: Helping Young Learners Make Big Discoveries*. Gryphon House, Inc.
- Bamberger, Y. & Tal, T. (2008). Doğa Tarihi Müzelerine Yapılan Sınıf Ziyaretlerinin Çoklu Sonuçları: Öğrencilerin Görüşü. *Fen Bilimleri Eğitimi ve Teknoloji Dergisi*, 17 (3), 274-284.
- Bartley, J. E., Mayhew, L. M. & Finkelstein, N. D. (2009). *Promoting Children's Understanding And Interest İn Science Through İnformal Science Education*. Physics Education Research Conference: AIP Conference Proceedings, 1179, 93. <http://aip.scitation.org/doi/abs/10.1063/1.3266763> Adresinden Erişildi. Erişim Tarihi: 19.02.2022.
- Behrendt, M. & Franklin, T. (2014). Okul Gezileri ve Bunların Eğitimdeki Değeri Üzerine Bir Araştırma İncelemesi. *Uluslararası Çevre ve Bilim Eğitimi Dergisi*, 9 (3), 235-245.
- Bertram, N. (2012). *Okullarda Örgün ve Yaygın Eğitim Arasında Köprü Kurmaya Yönelik Bir Araştırma* (Doktora Tezi, Glasgow Üniversitesi).
- Bonderup Dohn, N. (2011). Akvaryumu Ziyaret Eden Lise Öğrencilerinin Durumsal İlgisi. *Fen Eğitimi*, 95 (2), 337-357.
- Bozdoğan, A. E. (2016). Development Of Self-Efficacy Belief Scale for Planning and Organizing Educational Trips To Out Of School Settings. *Journal Of Theoretical Educational Science*, 9(1), 111-129.
- Çepni, O. & Aydın, F. (2015). Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Sınıf Dışı Okul Ortamlarına İlişkin Görüşleri. *International Journal Of Social Science*, 39, 317-335.
- Daş, Be, Aslan, A. & Yedigaroğlu, E. (2021). Okul Dışı Öğrenme Ortamlarının 4-6 Yaş Çocuklarının Sağlığı, Gelişimi ve Sürdürülebilir Kalkınma Bilinci Üzerindeki Etkileri. *İnformal Ortamlarda Araştırmalar Dergisi*, 6 (1), 87-124.
- Demarie, D. (2001). A Trip To The Zoo: Children's Words and Photographs. *Early Childhood Research & Practice*, 3(1), 1-27.
- Dewitt, J. & Storksdieck, M. (2008). Okul Gezilerinin Kısa Bir İncelemesi: Geçmişten Önemli Bulgular ve Geleceğe Yönelik Çıkarımlar. *Ziyaretçi Çalışmaları*, 11 (2), 181-197.

- Ertas, H., Şen, A. İ., Parmaksızoğlu, A. & Şen, A. İ. (2011). Okul Dışı Bilimsel Etkinliklerin 9. Sınıf Öğrencilerinin Enerji Konusunu Günlük Hayatla İlişkilendirme Düzeyine Etkisi. *Necatibey Eğitim Fakültesi Elektronik Fen ve Matematik Eğitimi Dergisi*, 5(2), 178-198.
- Eshach, H. (2007). Bridging In-School and Out-Of-School Learning: Formal, Non-Formal, And İnformal Education. *Journal Of Science Education and Technology*, 16(2), 171-190.
- Gadotti, M. (2010). Eğitim Uygulamalarını Sürdürülebilirliğe Yeniden Yönlendirmek. *Sürdürülebilir Kalkınma İçin Eğitim Dergisi*, 4 (2), 203-211.
- Gerber, BL, Cavallo, AM & Marek, EA (2001). İnformal Öğrenme Ortamları, Öğretim Prosedürleri ve Bilimsel Muhakeme Yeteneği Arasındaki İlişkiler. *Uluslararası Bilim Eğitimi Dergisi*, 23 (5), 535-549.
- Güleş, F. (2011). Indispensable Element Of Pre-School Environments: Educational Materials. *Ijasinternational Journal of Arts and Sciences*.
- Gültekin Akduman, G. (2010). Okul Öncesi Eğitime Giriş, Okul Öncesi Eğitimin Tanımı ve Önemi. *Pegem Yayıncılık, Ankara*.
- Hofstein, A. & Rosenfeld, S. (1996). Bridging The Gap Between Formal and İnformal Science Learning. *Studies in Science Education*, 28, 87-112.
- Hoisington, C., Sableski, N. & Decosta, I. (2010). A Walk in the Woods. *Science and Children*, 48(2), 27-31.
- İstanbul Aydın Çocuk Üniversitesi (2015). *Avrupa ve Türkiye’de Çocuk Üniversiteleri Raporu*. İstanbul: Aydın Üniversitesi.
- Jarrett, O. S. & Bulunuz, M. (2013). *Çocuğun Dünyasında Bilim: Anlamalı Öğrenme İçin Etkinlikler*. TÜBİTAK Popüler Bilim Kitapları.
- Karademir, E. (2018). Okul Dışı Ortamlarda Fen Öğretimi (426-448). O. Karamustafaoğlu, Ö. Tezel ve U. Sarı (Ed.), *Güncel Yaklaşım ve Yöntemlerle Destekli Fen Öğretimi*. Ankara: Pegem Akademi.
- Kavak, N., Tufan, Y. & Demirelli, H. (2006). Fen Teknoloji Okuryazarlığı ve İnformal Fen Eğitimi Gazetelerin Potansiyel Rolü. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 26(3), 17-28.
- Kıyıcı, F. B. & Yiğit, E. A. (2010). Sınıf Duvarlarının Ötesinde Fen Eğitimi: Rüzgar Santralineteknik Gezi. *International Online Journal of Educational Sciences*, 2(1).
- Laçin Şimşek, C. (2011). *Okul Dışı Öğrenme Ortamları ve Fen Eğitimi*. Fen Öğretiminde Okul Dışı Öğrenme Ortamları. (Ed. Laçin Şimşek, 2011). Ankara: Pegem Akademi.
- Lakin, L. (2006). Science Beyond the Classroom. *Journal of Biological Education*, 40(2), 89-90.
- Leal Filho, W. (2009). Towards the Promotion of Education for Sustainability. *Revista De Educación*, 263-277.
- Lien, H. A. (2007). The Benefits of Outdoor Education Experiences On Today’s Youth. In *Annual Meeting of the North American Association for Environmental Education, Virginia Beach Convention Center, Virginia*.
- Lin, PY & Schunn, CD (2016). Resmi Olmayan Fen Öğrenme Deneyimlerinin Ortaokul Öğrencilerinin Fen Alanındaki Tutum ve Yetenekleri Üzerindeki Boyutları ve Etkisi. *Uluslararası Bilim Eğitimi Dergisi*, 38 (17), 2551-2572.
- Loxley, P., Dawes, L., Nicholls, L. & Dore, B. (2016). Sınıf Dışında Öğrenme. (H. Türkmen, Çev.). H. Türkmen, M. Sağlam & E. Şahin-Pekmez (Ed.). *İlköğretimde Eğlendiren ve Anlamayı Geliştiren Fen Öğretimi*, S. 95-107. Ankara. Nobel Akademik Yayıncılık.
- Milli Eğitim Bakanlığı (MEB) (2013). Okul Öncesi Eğitim Programı. <http://Tegm.Meb.Gov.Tr/Dosya/Okuloncesi/Oopororam.Pdf> adresinden erişildi. Erişim Tarihi: 18.02.2022
- Marulcu, İ., Saylan, A. & Güven, E. (2014). 6. ve 7. Sınıf Öğrenciler İçin Gerçekleştirilen “Küçük Bilginler Bilim Okulu” nun Değerlendirilmesi/Evaluation of the Little Scientists' Science School Which Was Organized For 6th and 7th Graders. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 11(25), 341-352.
- Merriam, S. B. (2013). Nitel Arastırma: Desen ve Uygulama İçin Bir Rehber. (Çev. Ed. SellahattinTuran). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Miles, M. B. & Huberman, A. M. (1994). *Qualitative Data Analysis: An Expanded Sourcebook*. Sage.
- National Research Council (NRC) (1996). National Science Education Standards. National Academies Press.

- National Science Teachers Assosiation (NSTA) (2012). An NSTA Position Statement: Learning Science in Informal Environments. <http://www.nsta.org/about/positions/informal.aspx> adresinden erişildi. Erişim Tarihi: 03.02.2022
- Neill, P. (2008). Science and the Outdoor Classroom. *Extensions Curriculum Newsletter of the High/Scope Foundation*, 22(5), 1-7.
- Ocak, İ. & Korkmaz, Ç. (2018). Fen Bilimleri ve Okul Öncesi Öğretmenlerinin Okul Dışı Öğrenme Ortamları Hakkındaki Görüşlerinin İncelenmesi. *Uluslararası Alan Eğitimi Dergisi*, 4(1), 18-38.
- OECD. (2012). *Higher Education And Adult Learning – Recognition Of Non-Formal and Informal Learning*. <http://www.oecd.org/edu/skills-beyond-school/recognitionofnon-formalandinformallearning-home.htm> adresinden erişildi. Erişim Tarihi: 03.02.2022
- Orion, N. & Hofstein, A. (1994). Doğal Bir Ortamda Bilimsel Bir Saha Gezisi Sırasında Öğrenmeyi Etkileyen Faktörler. *Fen Öğretiminde Araştırma Dergisi*, 31 (10), 1097-1119.
- Öztürk, N. & Altan, E. B. (2019). Bir Okul Dışı Öğrenme Ortamı: Sinop Çocuk Üniversitesi. *Uluslararası Beşeri Bilimler ve Eğitim Dergisi*, 5(10), 370-381.
- Payne, M. R. (1985). *Using the Outdoors to Teach Science: A Resource Guide for Elementary and Middle School Teachers*. Educational Resources Information Center, Clearinghouse on Rural Education and Small Schools, New Mexico State University.
- Pramling Samuelsson, I. (2011). ESD ile Neden Erken Başlamalıyız: Erken Çocukluk Eğitiminin Rolü. *Uluslararası Erken Çocukluk Dergisi*, 43 (2), 103-118.
- Quinn Patton, M. (2002). *Qualitative Research and Evaluation Methods*. London: Sage.
- Reiss, M. & Braund, M. (2004). Sınıf Dışında Öğrenmeyi Yönetmek. *Sınıf Dışında Bilim Öğrenmek*, 225-234.
- Senemoğlu, N. (2007). *Gelişim Öğrenme ve Öğretim Kuramdan Uygulamaya* (20. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Şener, E. A. (2001). *Okul Öncesi Çocuk Eğitim Merkezleri İçin Değişebilir/Dönüşebilir/Esnek Bir "Fiziksel Çevre Modeli"* (Doctoral Dissertation, Fen Bilimleri Enstitüsü).
- Şimşek, N. & Çınar, Y. (2008). *Okul Öncesi Dönemde Fen ve Teknoloji Öğretimi*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Tahta, F. & İvrendi, A. (2007). Okul Öncesi Eğitimde Fen Öğrenimi ve Öğretimi. *Ankara: Kök*.
- Tatar, N. & Bağrıyanık, K. E. (2012). Fen ve Teknoloji Dersi Öğretmenlerinin Okul Dışı Eğitime Yönelik Görüşleri. *İlköğretim Online*, 11(4), 882-896.
- Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu (TÜBİTAK) (2017). <https://www.tubitak.gov.tr/tr/destekler/bilim-ve-toplum/ulusal-destek-programlari/4003/icerik-bilim-merkezi-nedir> adresinden erişildi. Erişim Tarihi: 18.02.2022.
- Uluçınar-Sağır, Ş. & Karamustafaoğlu, S. (2014). Okul Öncesi Dönemde Fen Eğitiminde Kullanılan Yöntem ve Teknikler. M. Metin & Ç. Şahin (Ed.). *Örnek Uygulamalarla Okul Öncesi Dönemde Fen Eğitimi*, S. 125-157. Ankara: Pegem Akademi.
- Uludağ, G. (2017). Okul Dışı Öğrenme Ortamlarının Fen Eğitiminde Kullanılmasının Okul Öncesi Dönemdeki Çocukların Bilimsel Süreç Becerilerine Etkisi. Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi. Ankara.
- Uyanık Balat, G. & Arslan Çiftçi, H. (2011). Okul Öncesi Dönemde Fen Eğitimi. *Akman, B., Uyanık Balat, G. ve Güler, T.(Edt.) Fen Nedir ve Çocuklar Feni Nasıl Öğrenir*, 1-17.
- Vural, B. (2004). *Eğitim-Öğretimde Planlama-Ölçme ve Stratejiler*. Hayat.
- Walsh, L. & Straits, W. (2014). Informal Science Learning in the Formal Classroom. *Science and Children*, 51(9), 54.
- Worth, K. & Grollman, S. (2003). *Worms, Shadows and Whirlpools: Science in the Early Childhood Classroom*. Heinemann, Orders/Custom Service, PO Box 6926, Portsmouth, NH 03802-6926.
- Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2008). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri* (6. Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.

EXTENDED ABSTRACT

Along with the changes in all areas of life, traces of change can be seen in different areas that affect the living standards of individuals. The changes that occur bring along practical ways that make life easier. One of the areas most affected by the said change is undoubtedly the field of education. When we look at the pre-school period, which constitutes the most basic step in the lives of individuals and in the field of education, it is seen that it is a period suitable for research and discovery and to gain first-hand experiences. Considering these facts, it is seen that the activities carried out only in the classroom are not sufficient; It is thought that preschool children should be given the opportunity to actively use learning environments outside of school. Out-of-school learning environments are; schoolyard, museums, zoos, nature and science parks, libraries... etc. are listed as. Children actively realize their learning experiences in out-of-school learning environments. Therefore, by having the opportunity to explore the situations they are curious about, children can gain first-hand experience with informal ways about the environment of the school and all kinds of learning environments outside the classroom.

It is known that children who experience knowledge firsthand through informal ways increase their interest in science, strengthen their language and communication skills and contribute positively to their development. In this respect, out-of-school learning environments are an environment where children can learn very efficiently. Children can absorb information by taking responsibility for their own learning with out-of-school learning environments. In our country, the Pre-School Education Program is supportive for the active use of out-of-school learning environments. Expressions based on active learning and discovery are included. Preschool teachers also spend most of their days with children in the classroom and closely observe the development of children. When we look at the studies on out-of-school learning environments in the past years, studies on older age groups come to the fore. It is seen that the studies carried out are mostly studies aimed at pre-service teachers and there are studies that focus more on the developmental areas of children. The number of activities related to the pre-school period is negligible. In this period, where informal learning is intense, the opinions of preschool teachers about out-of-school learning environments are also important. This study was conducted to determine the views of preschool teachers about out-of-school learning environments.

In the study, research questions were formed and answers were sought in order to see how well the teachers are familiar with the definitions of out-of-school learning environments and to determine how effective the out-of-school learning environments are in the context of children's development, education program, school administration and family participation. The study was designed in the phenomenology pattern of qualitative research. A semi-structured interview form was used to examine the views of preschool teachers about out-of-school learning environments in depth. The answers given by the preschool teachers to the interview questions were analyzed in depth and presented in categories. Criterion sampling method, one of the purposeful sampling methods, was used to determine the participants. The basic criteria were determined to be teachers working within the Ministry of National Education, pre-school teachers working in different cities and/or regions, and teachers who would voluntarily participate in the research. For this reason, teachers working in different regions were also sought as a prerequisite for the criteria, as they would have the opportunity to transfer their experiences about out-of-school learning environments in these regions. The answers given by the teachers to the semi-structured interview form used as a data collection tool in the research started to repeat after the fifteenth teacher. Afterwards, five more teachers were interviewed and the number of teachers interviewed was increased to twenty. Based on the answers from the teachers, it was determined that the same codes and categories were repeated in line with the opinions of two qualitative researchers. Based on all these, the number of participants in the research was limited to twenty preschool teachers. The data of the research were collected with the help of semi-structured interview form and 10 open-ended questions in the interview form. Since the majority of the participants did not allow video recording, the interviews were only audio recorded. The interviews lasted between 20-40 minutes for each teacher and the answers given by the participants to each question were noted by the researchers. Content analysis method consisting of three steps was used in the research.

Considering the findings of the research; The examples given by the participants regarding the definition of out-of-school learning environments are art and science centers, library, techno park, historical and cultural areas, museum, botanical garden, zoo, school garden, production houses and post office. Examples of the activities that the participants do in out-of-school learning environments are visual intelligence studies, silent cinema, observation studies, outdoor games, improvised storytelling in libraries, picnic, social rules and plans and preparations made before. Participants listed the effects of out-of-school learning environments on children's development as problem solving, guessing, establishing cause-effect relationships, learning by doing-experience, obeying rules, focusing, imagination and muscle development. They listed the preparations they made before the out-of-school learning environments as cleaning and hygienic preparations, obtaining the necessary legal permissions, researching the place to go, giving preliminary information to the children about the place to go, and commuting safely. In the activities planned and performed by the participants in out-of-school learning environments, they aim to acquire

concepts and achievements related to science concepts and achievements, opposite concepts, sensory concepts, direction/space/position concepts and acquisitions, and self-care skills. In addition, the evaluation studies of the participants after the out-of-school learning environments and the continuity practices in the classroom environment are in the form of discussions in the atmosphere of conversation, the transfer of observations with the question-answer method, painting and drama studies, and studies with the preparation of posters and brochures. Finally, the participants listed family involvement in out-of-school learning environments and the school administration's approaches to the subject as voluntary participation of families, supportive and guiding attitude of the school administration, mutual cooperation and active participation of the family and/or school administration in the out-of-school learning environments.